

Adalék a szēröz jelentéstörténetéhez

»Nyilvánvaló, hogy a szēröz eredeti jelentése sem lehet más, mint 'összesodor', 'összefon'« — olvassuk e kötetnek *had* és *szēr* szavunkról szóló tanulmányában (Lásd e kötet 132. lapján.). Én csupán egy jelentésváltozattal, a *texo* jelentésű szērözzel szeretnék pár sorban foglalkozni.

A *texo* ige jelentése Walde Lateinisches Etimologisches Wörterbuch — jában »weben, flechten« gelegentlich »bauen«. Calepinus így fordítja: *Zouóm*. Pápai Páriz Ferenc 1767-ből való Dictionariumában első jelentésként szintén ezt találjuk: »Szövök. Item. Rendjelek, Őszve-foglalom.« A kifejezések között azonban előfordul ilyen is: *texere epistolas*: levelet írni, *texere opus* = könyvet írni.

Feltűnő, hogy a Bécsi Kódex írója a hasonló fordulatot *liber textitur* »k ö n y v szerzettetik«-nek fordítja. Így szól a mondat pontosan: »Mert auag vezi és immár Abakuknac k o n u o a lot dolog vtan zertzettetic auag hanē vezi monnal ppheta iria mellékēt iouendoknec ējmér. (Aut enim recipit et iam post factam rem liber Abacuk *textitur*, aut non recipit et quasi propheta scribit, quae ventura cognoscit). Bécsi K. 267. Ugyancsak a Bécsi Kódexben olvashatjuk: »Es ug Anagogia zerēt e. vilagnac vegézeterol *zertzettetic*: é. p p h e c i a ſcentecnec vígasztalattara«. (De consummatione itaque mundi secundum. Anagogen in consolationem sanctorum prophetia *textitur*.) Bécsi K. 259.

Az eredeti értelemben 'szó, fon' jelentésű *texo* ige átvitt értelemben illet is jelentett, hogy beszédet szerez, proféciát szerez, könyvet szerez. Meg kell jegyezni, hogy a Nyelvtörténeti Szótár *szerez* szócikkében nem található *texo* jelentésváltozat.

A *szó* igeék ilyenféle átvitt értelmű használata a régi nyelvben gyakori, a Nyelvtörténeti Szótárból idézem a következőket: »Az eretnekek ebei, kik az ó testamentumot mészárollyák és ilyen okokkal való beszédet *szóni szoktanak*«. (Illy: Préd. I. 238b). »Mellyekben Julius császár historiái voltak *szötetve*« (Szal: Krón. 34.) »Akar — mint *szójjed fonnyad sillogismusoda t.*« (Pós: G. Bet. 81.) »Báthori István uram pedig *fonogató* szóval megköszöné választását az gyűlésnek. (Erd. Tört. T. I. 109.).

MÉSZÖLY GEDEON mondja »A kidei Hintó-mező nevének és a hinár szónak eredete« című cikkében a következőket: »Ha egy szó több különböző fogalomnak közös neve, akkor annak a szónak alapjelentése legtöbbször a jelentette különböző fogalmak közös jegyének nyelvi kifejezése«. NNy. I. 8. szám. Ha tehát a 'szó' és 'szerez' egyaránt előfordul *texo* jelentésben, akkor a magyar *szerez* származhatott egy 'fonadék' vagy 'megsodort anyag' jelentésű *szér* szóból.